

DENİS DİDEROT**1713 —1784**

XVIII. yüzyıl Fransız filozoflarının en ileri fikirlisi, en inkılâpçısı olan Diderot 1 Ekim 1713'te Langres'de doğdu. Babası bu şehirde bir bıçakçı dükkân işletiyordu. Yani materyalist mektebinin en saf bir küçük burjuva muhiti içinde doğmuş ve büyümüş tür. Gerek temayülleri, gerek şahsi alı kanlıklarında bu muhitin izlerini taşımıştır. Aile hayatı dolayısıyla, ansiklopedistlerin içinde halka en yakın olanı odur. Bununla beraber Diderot'nun babası hali vakti yerinde bir insandı. Ölümünden sonra çotuklarına bıraktığı mirastan Denis'in payına iki yüz bin frank kadar bir şey düşmüştür.

Diderot'nun babası, çocuklarını yüksek hayata çıkarırmak için büyük bir arzu duymaktaydı. Halbuki o zamanlar, bu çeyrek arzulara kendini kaptıran küçük burjuvalar için cemiyette mevki sahibi olmanın tek bir yolu vardı: oğlan çocukları papaz olarak yetiştirmek, evlenmiyen kızları da zengin bir manastıra yerleştirmek. Diderot bu yoldan yürüyerek büyük oğlu Denis ile küçük üyesi Didier'i Langres'deki Cizvit kolejine verdi ve kızlarından birini de bir manastıra soktu. Daha sonraları Diderot, *La Religieuse* adlı romanında bu kızkardeşinin başına gelenleri anlatmıştır. Küçük kardeşine gelince, o da Langres Katedralinin sayılı bir papazı olmuştur. Fransız papaz sınıfı onu daima hem bir model hem de tariz vesilesi olarak dinsiz ailesinin karısına çıkarmıştır. Gerçekten de ne garip tecellidir ki babasının imanı bütün bir papaz olarak yetiştirmek istediği Denis hem de materyalist olmuştur.

Diderot'nun çocukluğuna ait çok şey bilmiyoruz. Lâkin iyi öğretmen olan Cizvitler bu çocuğun meyzetlerini ve istidadını keşfetmişlerdi, onun uzun gezmelere olan meylini bildikleri için, bir gün babaocağından kaçarak, hocalarından biriyle uzaklara gitmeye onu teşvik etmişlerdi. Hareket edecekleri akşam kendisini yakalayan babasına, Paris'e gidip orada cizvitlere gireceğini söyledi. Babası bunu fena karıştırmadı ve bir müddet sonra bu arzusunun gerçekleşebileceğini vadetti. On beş yaşına girince Paris'e gönderdi.